

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО „ОРЕШКОВ срещу БЪЛГАРИЯ“

(Жалба №: 11932/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

6 март 2012 г.

Решението става окончателно при обстоятелствата по член 44 § 2 от Конвенцията. То може да претърпи корекции по формата.

По делото „Орешков срещу България“,

Европейският съд по правата на човека (четвърто отделение), заседаващ в състав:

Лех Гарлицки, *председател*,
Давид Тор Бьоргвинсон,
Пайви Ирвела,
Георге Николау,
Леди Бианку,
Здравка Калайджиева,
Небойша Вучинич, *съдии*,
и Фатош Араси – *заместник-секретар на отделението*

След като заседава при закрити врата на 14 февруари 2012 г., постановява следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба срещу Република България, подадена на 22 март 2004 г. в Европейския съд по правата на човека от българския гражданин Георги Димитров Орешков (наричан по-долу за краткост „жалбоподател“), на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

1. Жалбоподателят е представляван от адвокат С. Стефанова и адвокат М. Екимджиев от Пловдивската адвокатска колегия. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент г-жа М. Димова, представител на Министерство на правосъдието.

2. На 24 октомври 2008 г. Председателят на бившето Пето отделение реши да запознае Правителството с жалбите, формулирани на основание членове 3, 8 и 13, относно условията на задържане на жалбоподателя, контрола на неговата кореспонденция и твърденията за липса на ефективно вътрешноправно средство за защита. В съответствие с член 29 § 1 от Конвенцията беше решено съдът да се произнесе едновременно по допустимостта и съществуването на делото.

3. На 01 февруари 2011 г. Съдът направи промени в състава на отделенията си. Делото беше разпределено на новосформираното Четвърто отделение.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

4. Жалбоподателят е роден през 1973 г. и понастоящем изтърпява наказание в Бургаския затвор.

5. На 23 април 1997 г. той е задържан и временно настанен в Бургаския затвор в рамките на наказателно производство, образувано срещу него. Със съдебно решение от 18 септември 1997 г. той е осъден на смърт за убийство, извършено при условията на опасен рецидив. През 1998 г. смъртното наказание е отменено в България и на 9 юли 1998 г. Върховният касационен съд заменя смъртната присъда с доживотен затвор при „специален режим“, който е най-строгата мярка на лишаване от свобода.

A. Условия на задържане на жалбоподателя

6. Жалбоподателят е поставен в условия на „специален режим“ от 20 август 1998 г. Съгласно този режим той е настанен в килия с широчина 1,90 м. и дължина 3,20 м. Според него дневната светлина е влизала през прозорче с размери 30 см. на 40 см., разположено на стената близо до тавана, което затруднявало проветряването на помещението. От своя страна Правителството твърди, че въпросното прозорче е било с размери 120 см. на 60 см. В килията не е имало нито течаща вода, нито тоалетна и затворникът е трябвало да се облекчава в пластмасова тоалетна кофа. Било му е разрешено да излиза от килията три пъти на ден, за да изпразни кофата и да си измие ръцете.

7. Поради специалния затворнически режим заинтересованото лице е могло да общува с други затворници само по време на всекидневната едночасова разходка.

8. Според жалбоподателя храната е била с лошо качество и недостатъчна по количество. През първите години от неговото задържане майка му е имала право да му праща колет с храна веднъж на шест месеца. Той многократно е подавал молби до администрацията на затвора, за да му бъде разрешено да получава по-често колети с храна. Тези молби са били отхвърляни с обяснението, че той получава максимално разрешеното количество храна. От друга страна, през 1999 г., на дата, която не е уточнена, един от администраторите на затвора е информирал жалбоподателя за възможността да му бъде разрешено по медицински съображения правото на няколко колета с храна на всяко шестмесечие.

9. Жалбоподателят посочва също, че престоят му в затвора е увредил здравето му и че е развил гастрит, за който е получавал само

обезболяващо лекарство, но не и ефективно лечение, и че всеки път е трябвало да чака няколко дни, за да получи лекарска консултация.

10. По време на прилагането на „специалния режим“ жалбоподателят е имал право на посещения в приемна стая в присъствието на администратор на затвора, като жалбоподателят и неговият посетител са били отделени един от друг с гъста мрежа. Заинтересованият е трябвало задължително да остава седнал. Той имал право да бъде посещаван от майка си два пъти месечно, като тези посещения били с продължителност от 45 минути.

11. От представените данни по делото се вижда, че изпълнението на наказанието „лишаване от свобода“ е било прогресивно променено, като на дати, които не са уточнени, „специалният режим“ е бил променен на „усилено строг режим“ и, впоследствие, на „строг режим“.

12. В съответствие с информацията, предоставена от Правителството, положението на жалбоподателя се е променило през 2008 г. (на дата, която не е посочена). По данни на Правителството въпросното лице е било преместено в килия с площ от 9 кв.м., с тоалетна и отделна баня, както и с топла вода. Килията е била ремонтирана, прозорците са били подменени, била е направена изолация на стените и облицовка на пода с плочки. Килията е била обзаведена с нови мебели, а именно легло с пружина, гардероб, маса, стол и огледало. Сапун бил раздаван един път месечно. Количеството и качеството на храната били подобрени. Жалбоподателят е имал възможност един път седмично да взема книги от библиотеката на затвора и да посещава параклиса на затвора два пъти седмично. Времето на ежедневната разходка е останало непроменено – един час.

13. Накрая Правителството уточнява, че от 12 август 2005 г. жалбоподателят работи в екип, който произвежда части за различни промишлени изделия.

В. Кореспонденцията на жалбоподателя

14. На 5 март 2004 г. жалбоподателят изпраща писмо на адвоката си, което е получено от последния разпечатано и придружено от предварително попълнен от администрацията на затвора формуляр, в който се уточнява, че писмото съдържа молба от страна на изпращача.

15. На 8 март 2004 г. жалбоподателят информира директора на затвора, че неговата кореспонденция се следи системно, че той не получава някои писма или ги получава чак след като е обявил гладна стачка.

16. На 2 юни 2004 г. той е посетен от своя адвокат.

17. На неуточнена дата през м. юни 2004 г. той моли властите на затвора да му разрешат да телефонира на адвоката си във връзка с

молбата, изпратена до Съда. Получава отказ. Тогава изпраща писмо до своята представителка.

18. С писмо от 23 юни 2004 г. последната подава жалба до Главното управление на местата за лишаване от свобода към Министерство на правосъдието, във връзка със системната проверка на кореспонденцията на своя клиент и отказите да му бъде дадено разрешение за телефонен разговор. С писмо от 15 юли 2004 г. Главното управление отговаря, че отказът на разрешение за телефонни разговори няма правно основание и че на администрацията на затвора е обърнато внимание по този въпрос. В същия отговор, по отношение на кореспонденцията, се уточнява, че шестте писма на жалбоподателя са били изпратени по пощата и че тяхното отваряне и контрол са предвидени от закона.

19. Накрая се изтъква, че копие от всяко изпратено писмо се класира редовно в личното дело на жалбоподателя.

II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Режим на затворниците, които изтърпяват доживотна присъда

20. Законодателството, приложимо по отношение на режима на изтърпяване на доживотна присъда, е обобщено в решението на ЕСПЧ по делото „*Кашавелов срещу България*“ (№ 891/05, §§ 20-22, 20 януари 2011 г.).

В. Кореспонденция на затворниците

21. Релевантното вътрешно право по отношение на кореспонденцията на затворниците е обобщено в решението на ЕСПЧ по делото „*Илиев и други срещу България*“ (№№ 4473/02 и 34138/04, §§ 25-31, 10 февруари 2011 г.).

22. Релевантното вътрешно право по отношение на телефонните разговори на затворниците е обобщено в решението на ЕСПЧ по делото „*Петров срещу България*“ (№ 15197/02, § 24, 22 май 2008 г.).

С. Отговорност на държавата за причинени вреди

23. Разпоредбите на Закона от 1988 г. за отговорността на държавата и общините за вреди (преименуван през 2006 г.) и съдебната практика на националните съдилища във връзка с неговото прилагане по отношение на условията на задържане са обобщени в решението на ЕСПЧ по делото „*Кирилов срещу България*“ (№ 15158/02, §§ 21-22, 22 май 2008 г.).

24. Освен това, с решение от 23 февруари 2009 г. Върховният касационен съд счита, че „специалният режим“ на изтърпяване на доживотна присъда, на който е бил подложен заинтересованият, произтича от приложимото право, а не от действията на затворническата администрация в противовес на закона. При тези обстоятелства не следва да се заключи, че жалбоподателят е бил обект на малтретиране, и да му се присъди обезщетение в тази връзка. (реш. № 82 от 23.02.2009 г. по н. д. № 6452/2007, ВКС, III н. о.).

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НАКАЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО НАКАЗАНИЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (КПИ) ПРИ СЪВЕТА НА ЕВРОПА

25. Представители на КПИ са посетили Бургаския затвор през 1999 и през 2002 г.

А. Доклад за посещението на КПИ от 25 април до 7 май 1999 г., публикуван на 28 януари 2002 г.

26. Според този доклад: килиите на затвора са пренаселени и в тях в продължение на голяма част от деня няма ток. В нито една килия няма санитарен възел, като през деня затворниците имат достъп до общите санитарни възли преди хранене. През другите часове на деня и през нощта те трябва да използват санитарни кофи. Понякога достъпът до душ-кабините е бил ограничен до веднъж месечно, или до веднъж на два месеца. Често водата в тези душеве е студена. Според голям брой затворници храната в затвора е недостатъчна по количество и незадоволителна по качество.

27. КПИ изтъква своята сериозна загриженост от условията на живот на лицата, изтърпяващи доживотна присъда. Килиите на отделението, в което последните са настанени, са с площ от около 6 кв.м.; те са обзаведени с едно легло или с легло на два етажа, с гардероб и табуретка. Достъпът до дневна светлина и до чист въздух е недостатъчен, прозорците на килиите са частично закрити с метални плочки, фиксирани диагонално от външната стена. Освен това изкуственото осветление е много слабо (едва достатъчно за четене в някои килии) и е включено денонощно. Затворниците се оплакват, че често килиите са много студени през зимата.

28. Лицата, изтърпяващи доживотна присъда, излизат извън килиите си единствено за ежедневния час, предназначен за разходка, и за кратките посещения на санитарните възли.

29. Накрая, повечето от затворниците се оплакват от качеството на получаваното медицинско обслужване.

Б. Доклад за посещението на КПИ от 17 до 26 април 2002 г., публикуван на 24 юни 2002 г.

30. По време на второто си посещение в Бургаския затвор членовете на КПИ констатира известно подобрене в условията на живот на лицата, изтърпяващи доживотна присъда. Секторът, в който са настанени тези лица, е обновен. Капаците на прозорците на килиите са премахнати, които дава възможност за значително по-добро проветряване и достъп до естествена дневна светлина. Доставено е ново обзавеждане и във всяка килия (от 6 кв. м.) има легло, маса, стол, информационно пано и гардероб.

31. Освен това, КПИ констатира наличието на проекти за постепенна интеграция на затворниците с доживотна присъда при условията на обикновен по-лек затворнически режим. Съгласно измененията на Закона за изпълнение на наказанията тези проекти предвиждат във всеки затвор да се създаде Комисия, която да определя режима на изтърпяване на наказанията от затворниците и, въз основа на оценка на индивидуалния риск, да вземе решение за прехвърляне на затворници с доживотна присъда в обикновените отделения на затвора, като им даде право да работят и да участват в образователни, спортни или други дейности.

32. КПИ отбелязва, наред с другото, че затворниците вече имат разрешение да се обаждат по телефона. В същото време е констатирано, че те се оплакват от липсата на възможност за срещи със свои близки и с останалите затворници. Според тях кратките междуличностни разговори по време на заниманията на открито и на дейностите за отмора или спорт не дават възможност за установяване на реален човешки контакт.

33. Затворниците могат да ходят до тоалетна само три пъти на ден. През останалото време те трябва да използват кофи в килията си.

34. Що се отнася до храната, то размерът на дневния порцион на затворник възлиза на 0,98 лева (0,49 евро), като трябва да бъде допълнен с продукти, произведени от земеделското стопанство на затвора.

ПРАВНИ ИЗВОДИ

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 3 И НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

35. Жалбоподателят се оплаква от затворническия режим и условията, при които изтърпява присъдата си в Бургаския затвор. Той

твърди освен това, че вътрешноправните средства за защита не му предоставят ефективна възможност за разобличаване. Той се позовава на член 3 и член 13 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, които гласят:

Член 3

„Никой не може да бъде подложен на изтезания, или нечовешко или унижително отношение или наказание“.

Член 13

„Всяко лице, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции“.

А. Аргументи на страните

36. Правителството се позовава на неизчерпването на вътрешноправните средства за защита, като счита, че жалбоподателят е могъл да получи обезщетение по реда на Закона за отговорността на държавата от 1988 г. То посочва, че през последните години съдебната практика се е развила по отношение на приложението на този закон и че тя се опира на редица вътрешни решения, които дават право на исканията за обезщетение за вреди, нанесени вследствие на неадекватни условия на задържане.

37. Правителството оспорва също така основателността на твърденията за условията на изтърпяване на наказанието, като изтъква, че описаните обстоятелства не позволяват да се заключи, че е достигнат праг на значимо нарушение, изискван от разпоредбите на член 3. То уточнява по-специално, че условията на жалбоподателя за изтърпяване на неговото наказание са се подобрили значително от 2008 г.

38. Жалбоподателят възразява, че не е могъл да иска обезщетение по силата на Закона за отговорността на държавата от 1988 г. за прилагането на „специален режим“ при изпълнението на наложеното му наказание „доживотен затвор“, тъй като условията на този режим произтичат директно от разпоредбите на приложимото вътрешно право, а не от действията или пропуските на държавните органи. Като се позовава на решението на Върховния касационен съд за отхвърляне (параграф 25 по-горе), заинтересованото лице твърди по този повод, че няма нито един случай в местната съдебна практика, който да доказва обратното, а съдебната практика, на която се позовава Правителството, се отнася според него само до битовите условия на изтърпяване на наложените наказания.

39. Във връзка с изказаните резерви по основателността на неговата жалба основана на разпоредбите на член 3 жалбоподателят изтъква, че Правителството не казва ясно в кой момент той би могъл да бъде преместен в друга килия. Той оспорва също твърденията на Правителството за подобряване на неговите условия за изтърпяване на наказанието след 2008 г., като подчертава, че те не съответстват на разпоредбите на член 3. В тази връзка, той се позовава на докладите на КПИ за посещенията на неговите делегации през 1999 и 2002 г.

В. Преценка на Съда

1. Относно твърдението за нарушение на член 3 от Конвенцията

40. Съдът отбелязва, че жалбата на ищеца съдържа два елемента, които следва да бъдат разгледани поотделно по примера на делото *Кашавелов* (горепосоченото решение, § 31): а) битовите условия при изтърпяване на наложената му присъда и б) естеството и строгостта на „специалния режим“ при изтърпяване на наложената му присъда.

а) Битови условия на изтърпяване на наложената присъда

41. Съдът отбелязва в началото, че жалбоподателят оспорва информацията, според която ремонтните работи по подобряване на битовите условия в Бургаския затвор са били извършени през 2008 г. Той изтъква в същото време, че заинтересованото лице само отхвърля твърденията на Правителството, като се позовава на докладите на КПИ, които обаче се отнасят за периоди, по-ранни с няколко години от 2008 г. Освен това ищецът не оспорва факта, че е бил преместен в друга килия, не излага обстоятелствата на своето задържане през годините след като е депозирал жалбата и не представя доказателства, като например показания на други затворници или на лица, които са го посетили в периода след 2008 г. (виж по-горе *„Кашавелов“*, § 32). При тези обстоятелства Съдът не вижда причини за поставяне под въпрос на данните, представени от Правителството, отнасящи се до промяната на материалните условия на жалбоподателя през 2008 г., и смята, че тези данни следва да бъдат взети предвид при обсъждането на този казус.

42. В тази връзка, Съдът смята за необходимо да разграничи два периода от времето на изтърпяване на наложената присъда от заинтересованото лице.

i. Период от 23 април 1997 г. до неустановена дата през 2008 г.

43. Съдът припомня, че условието за изчерпване на вътрешноправните средства за защита, посочено в член 35 § 1 от Конвенцията, изисква от лицата, които желаят да ангажират

отговорността на държавата пред дадена международна инстанция, да са изчерпали преди това всички средства за правна защита, установени от правната система на съответната държава. В този смисъл всеки жалбоподател трябва да даде превес на нормалните налични и достатъчни национални средства за правна защита, които му дават възможност за компенсация на понесени твърдени вреди. Тези средства за правна защита трябва да бъдат достатъчно сигурни – както на теория, така и на практика – в противен случай те не биха могли да имат желаната ефективност и достъпност. („*Акдивар и други срещу Турция*“, 16 септември 1996 г., § 65-66, *Recueil* 1996-IV, и „*Маммадов срещу Азербайджан*“, № 34445/04, § 51, 11 януари 2007 г.).

44. В настоящия случай Съдът отбелязва, че приложението от вътрешната съдебна практика на член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата от 1988 г. дава възможност за получаване на обезщетение за вредите, понесени поради наличието на лоши битови условия или на неадекватна медицинска помощ по време на задържането. Съдът припомня, че както вече е било заявено по повод на други дела срещу България, вследствие на развитието на съдебната практика на местните съдебни инстанции след 2003 г. наличието на производство срещу държавата за понесени вреди може да се счита за ефективно вътрешно правно средство за защита в подобна ситуация (виж по-горе „*Кирилов*“, §§ 43-48; „*Христов срещу България*“ (частично решение), № 36794/03, 18 март 2008 г.; „*Шишманов срещу България*“, № 37449/02, §§ 58-62, 8 януари 2009 г.; „*Георгиев срещу България*“ (решение), № 27241/02, 18 май 2010 г. и „*Радков срещу България*“ (№ 2), № 18382/05, § 37, 10 февруари 2011 г.), при условие че съответното лице бъде освободено или поставено в условия, отговарящи на нормите, установени от Конвенцията (виж по-горе „*Радков*“ (№ 2), § 53). Съдът е достигнал до подобно заключение по отношение на ефективността на чисто компенсаторните средства за защита, по време на редица дела, заведени срещу Полша („*Оришовски срещу Полша*“, № 17885/04, § 109, 22 октомври 2009 г.; „*Норберт Сикорски срещу Полша*“, № 17599/05, § 116, 22 октомври 2009 г.; „*Латак срещу Полша*“ (решение), № 52070/08, §§ 77-85, 12 октомври 2010 г. и „*Ломински срещу Полша*“ (решение), §§ 68-76, № 33502/09, 12 октомври 2010 г.).

45. Съдът отбелязва, че счита за установена промяната на положението на жалбоподателя през 2008 г., когато същият е преместен в друга килия на затвора (параграф 42 по-горе). Той припомня, че в съответствие с развитието на съдебната практика ищецът е имал възможност да предяви иск за обезщетение за нанесени вреди от правоохранителните органи в контекста на въпросния закон и че това правно средство за защита би могло да стане ефективно от момента, в който битовите условия за изтърпяване на наказанието на

жалбоподателя са били променени (параграф 45 по-горе). В тази връзка се налага констатацията, че жалбоподателят не е подал иск за получаване на обезщетение и че претендира за неефективност на това средства за правна защита. В същото време Съдът смята, че заинтересованото лице не е представило аргументи, които могат да мотивират заключението, че подобно средство се е оказало неефективно по отношение на неговите жалби за лоши битови условия през разглеждания период на неговото задържане.

46. С оглед на тези констатации Съдът е на мнение, че жалбоподателят не е изчерпал всички налични вътрешноправни средства за ефективна защита и че е целесъобразно да се уважи правото на възражение от страна на Правителството.

47. От това следва, че тази част на жалбата следва да бъде отхвърлена с мотива за неизчерпване на всички вътрешноправни средства за защита по смисъла на член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията.

ii. Период след 2008 г.

48. Съдът е на мнение, че не е необходимо да се разглежда въпросът дали жалбоподателят е бил длъжен да използва всички вътрешноправни средства за защита, установени по смисъла на Закона за отговорността на държавата от 1988 г., за да се оплаче от битовите условия при които изтърпява наказанието си след промяната на неговите материални условия през 2008 г., тъй като във всеки случай тази жалба е неоснователна съгласно посочените по-горе причини.

49. Съдът припомня, че дори ако установените марки за лишаване от свобода включват обикновено елементи на страдание и унижения, то тези мерки сами по себе си не биха могли да бъдат разглеждани като проблем по смисъла на член 3 от Конвенцията (*„Кудла срещу Полша“* [GC], № 30210/96, § 93, ЕСПЧ 2000-XI).

50. Той изтъква в този случай, че жалбоподателят не е представил елементи, отнасящи се до условията на неговото задържане след 2008 г. Последният само отхвърля данните на Правителството за подобрене на неговите битови условия, без да посочи никакви доводи, или да представи доказателства (параграфи 40 и 42 по-горе). Освен това, той не е представил медицински удостоверения, доказващи въздействието на условията, при които е бил поставен, върху физическото или психическото му състояние (виж *„Георгиев срещу България“*, № 47823/99, § 64, 15 декември 2005 г. и, *a contrario*, *„Стайков срещу България“*, № 49438/99, § 41, 12 октомври 2006 г.). Впрочем Съдът отбелязва, че по думите на Правителството, санитарните условия, храната и жизненото пространство на жалбоподателя са се подобрили чувствително, че заинтересованото лице е имало възможност да ползва книги от библиотеката и да

посещава параклиса на затвора. Накрая се изтъква, че ищецът работи в рамките на затвора от 2005 година.

51. С оглед на гореизложеното, Съдът не е убеден „извън всякакво разумно съмнение“, че след 2008 г. жалбоподателят е бил поставен в условия, които са под прага на изискуемия минимум, определен в разпоредбите на член 3.

52. Следователно Съдът счита, че тази част на жалбата е очевидно необоснована по смисъла на 35 § 3 а) от Конвенцията и следва да бъде отхвърлена по силата на член 35 § 4.

b) Затворнически режим на лишението от свобода

53. Съдът припомня в началото, че в този случай възниква въпросът дали правните средства за защита, установени със Закона за отговорността на държавата от 1988 г., на който се позовава Правителството, могат да се считат за ефективни по отношение на предполагаемите нарушения на член 3, свързани с режима на изпълнение на присъдените наказания, установен от вътрешното законодателство. В същото време Съдът не смята за необходимо да се произнася по възражението за неизчерпване на вътрешно правните средства за защита, тъй като във всеки случай тази част от жалбата е очевидно необоснована по горепосочените причини.

54. Всъщност, от документите по делото произтича, че с решение на съда жалбоподателят е бил поставен в условия на „специален режим“ съгласно предписанията на приложимото законодателство (параграфи 6 и 21 по-горе). Нито един елемент обаче не доказва, че това решение е било взето произволно. В тази връзка Съдът припомня, че когато е сезиран с индивидуални жалби, той няма за задача да разглежда и обсъжда абстрактно националното законодателство, а следва да се съсредоточи върху начина на прилагане на тази нормативна уредба в конкретния казус (виж между другото, *„Зомерфелд срещу Германия“* [GC], № 31871/96, § 86, ЕСПЧ 2003-VIII). Освен това, отговорът на въпроса дали жалбоподателят е бил подложен на нечовешко отношение или унижително отношение или не по смисъла на член 3 от Конвенцията, зависи от изясняване на степента, в която заинтересованият е бил лично засегнат (*„Ван дер Вен срещу Нидерландия“*, № 50901/99, § 53, ЕСПЧ 2003-II).

55. Вярно е, че на жалбоподателя са били наложени строги ограничения. В същото време Съдът отбелязва, че той не е бил подложен на сензорна депривация или на абсолютна социална изолация. В замяна на това, той е бил подложен на относителна социална изолация, тъй като е имал възможност да общува с другите затворници само в продължение на един час по време на ежедневната разходка на открито и е имал право на посещения само два пъти на месец (параграфи 8 и 11 по-горе). В същото време, независимо че

неговите възможности за контакти са били ограничени, не би следвало да се твърди, че лицето е било изолирано (*„Месина срещу Италия“* (№ 2) (решение), № 25498/94, ЕСПЧ 1999-V, *„Рамирес-Санчез срещу Франция“* [GC], № 59450/00, §§ 131-135, ЕСПЧ 2006-IX и посоченото по-горе решение по делото *„Кашавелов“*, § 35). Вярно е, че според твърденията на жалбоподателя през първите години от изтърпяване на наложената му присъда тъй е бил затворен близо 23 часа сам в килията си. Въпреки това Съдът отбелязва, че режимът на жалбоподателя е еволюирал постепенно към по-лек затворнически режим, че лицето е било включени в работна група и че е получило възможност да ползва библиотеката и да посещава параклиса на затвора в разумни интервали от време (виж параграфи 12 до 14 по-горе). Впрочем, констатациите на КПИ по време на посещението на неговата делегация през 2002 година потвърждават наличието на тези обстоятелства. На последно място, жалбоподателят не е представил медицински удостоверения, които биха дали възможност за преценка на въздействието на наложеният затворнически режим върху неговото психологично състояние (посоченото по-горе дело *„Кашавелов“*, § 35).

56. С оглед на гореизложеното Съдът смята, че третирането, на което е бил обект жалбоподателят, не е надвишило неизбежната степен на страдание, присъща на затворническата обстановка, и че не е достигнат праг на значимо нарушение, изискван от разпоредбите на член 3.

57. Ето защо тази част от жалбата е очевидно необоснована по смисъла на 35 § 3 а) от Конвенцията и следва да бъде отхвърлена по силата на член 35 § 4.

2. Относно твърдението за нарушение на член 13 във връзка с член 3 от Конвенцията

58. С оглед на констатацията, според която отделните части на жалбата, позоваваща се на член 3, се обявени за недопустими било поради неизчерпване на вътрешноправните средства за ефективна защита, било поради очевидна необоснованост, Съдът смята, че жалбоподателят не разполага със „защитимо оплакване“, за да твърди че има нарушение по смисъла на член 13 от Конвенцията.

59. От това следва, че тази част от жалбата е очевидно необоснована по смисъла на 35 § 3 а) от Конвенцията и следва да бъде отхвърлена по силата на член 35 § 4.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 8 И НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

60. Жалбоподателят се оплаква същото така от системния контрол на неговата кореспонденция с адвокатката му и от отказа на затворническата администрация да даде разрешение за телефонни разговори с последната. Той осъжда също така липсата на вътрешноправни средства за защита, с помощта на които би могъл да подаде оплакване по тези въпроси. Той се позовава на член 8 и на член 13 от Конвенцията.

Съответният текст на член 8 гласи, както следва:

Член 8

„1. Всеки има право на (...) тайна на кореспонденцията си.

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество, в интерес на националната и обществената сигурност, или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето или на морала, или на правата и свободите на другите“.

61. Като изтъква, че твърденията за незаконен контрол на личната кореспонденция се вписват в обхвата на приложението на Закона за отговорността на държавата за причинени вреди, Правителството повдига възражение, че в случая жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните средства за защита, предвидени от този закон. То добавя, че проверката на цялата кореспонденция на въпросното лице извън тази, визирана от член 37 алинея 1 на Закона за изпълнение на наказанията, е предвидена от закона и влиза в рамките на задълженията на затворническата администрация.

A. Относно допустимостта

62. Съдът припомня също така, че вече е имал възможност да констатира, че вътрешноправните средства за защита, предвидени от Закона за отговорността на държавата за причинени вреди, не представляват ефективно средство за защита при жалби, отнасящи се до проверката и контрола на кореспонденцията на затворниците (посоченото по-горе решение по делото *„Илиев и други“*, §§ 77-78). Ето защо в този случай Съдът не вижда причина да се отклони от това заключение. Следователно, необходимо е да се отхвърли възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

63. Съдът смята също така, че жалбите, основани на разпоредбите на член 8 и на член 13 от Конвенцията, не са явно необосновани по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и не открива никаква друга

причина за обявяването им за недопустими. Следователно, целесъобразно е те да бъде обявени за допустими.

В. По същество

64. Съдът отбелязва, че в този случай Правителството признава наличието на системен контрол на кореспонденцията на жалбоподателя (параграф 62 по-горе). Освен това, той припомня за констатираните чести нарушения на член 8 от Конвенцията при дела, образувани срещу България, отнасящи се до системния преглед и контрол на кореспонденцията на затворниците с техните адвокати от страна на властите (виж между другото решенията по дела *„Радков срещу България“*, № 27795/03, § 20-22, 22 април 2010 г. и *„Константин Попов срещу България“*, № 15035/03, § 17, 25 юни 2009 г.).

65. Съдът припомня също така констатацията, че контролът на кореспонденцията на затворниците не се дължи на индивидуално решение на властите, а е резултат от приложение на съответната вътрешноправна уредба. Въпреки това той постановява, че няма нарушение на разпоредбите на член 13, тъй като те не гарантират правото на жалба, чрез която законодателството на една държава-членка може да бъде оспорено пред даден национален орган (посоченото по-горе решение по делото *„Петров“*, § 65 и посоченото по-горе решение по делото *„Константин Попов“*, § 23).

66. След като разгледа всички събрани елементи по делото, Съдът изтъква, че Правителството не е изложило обстоятелства или аргументи, които биха могли да доведат до различно заключение по настоящето дело.

67. Следователно, Съдът постановява наличието на нарушение на член 8 от Конвенцията и липсата на данни за нарушение на член 13 във връзка с член 8 от Конвенцията.

III. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 34 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

68. Жалбоподателят се оплаква, че е накърнено правото му на индивидуална жалба, тъй като е бил възпрепятстван да общува с адвоката си. Той уточнява, че неговата кореспонденция и телефонни разговори са били обект на проверки и контрол и че не е имал възможност да изложи подробно своите оплаквания на законната си представителка. Като се позовава на член 8 от Конвенцията, той се оплаква по-специално от невъзможността да телефонира на адвоката си. Съдът смята, че тези твърдения следва да бъдат разгледани в контекста на член 34 от Конвенцията, който гласи:

„Съдът може да приема жалби от всяко лице, неправителствена организация или група лица, които твърдят, че са жертва на нарушение от страна на някоя от високодоговарящите страни на правата, провъзгласени в Конвенцията или протоколите към нея. Високодоговарящите страни са длъжни да не създават по никакъв начин пречки за ефективното упражняване на това право“.

69. Правителството подчертава, че българските власти не са попречили нито на жалбоподателя да представи своята жалба пред Съда, нито на неговите представители да работят по документите, свързани с делото.

70. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е имал възможност да упражни правото си да подаде жалба в Съда, че последният е представил редица документи, съдържащи основни елементи, свързани с неговата жалба, и че адвокатът му е представил попълнен формуляр за депозиране на жалба в ЕСПЧ. Съдът изтъква освен това, че ако е било необходимо, адвокатът на жалбоподателя би могъл да го посети и разговаря с него в затвора, което впрочем е направил на 2 юни 2004 г. Ето защо Съдът не може да заключи, че жалбоподателят, който е бил в състояние да общува ефективно със Съда след подаване на своята жалбата, е бил обект на каквото и да било нарушение при представяне на своите оплаквания или че е бил засегнат по друг начин при упражняване на правото си да подаде искова молба в съда.

71. Следователно, тази част от жалбата е очевидно необоснована по смисъла на 35 § 3 а) от Конвенцията и следва да бъде отхвърлена по силата на член 35 § 4.

IV. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 НА КОНВЕНЦИЯТА

72. Съгласно член 41 на Конвенцията,

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея, и ако съответното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, то Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна“.

A. Вреди

73. Жалбоподателят претендира за 10 000 евро (EUR) за неимуществени вреди, понесени вследствие на неговото малтретиране по смисъла – според него – на член 3 от Конвенцията, за 10 000 EUR с оглед на неговите твърдения за нарушение на член 8 от Конвенцията и 3 000 EUR – с оглед на неговите твърдения за нарушение на член 13 от Конвенцията.

74. Правителството не изразява становище по въпроса.

75. Съдът припомня, че е постановил недопустимост на исканията на жалбоподателя за понесени морални вреди вследствие на условията на неговото задържане и на неговите твърдения за липса на вътрешно правни средства за защита по този повод. Той отбелязва също така, че жалбата, свързана с липсата на средство за защита, която би позволила на заинтересованото лице да оспори проверката и контрола на неговата кореспонденция, е довела до установяване на липса на нарушение по смисъла на Конвенцията. От това следва, че исканията на ищеца по тези въпроси следва да бъдат отхвърлени.

76. В замяна на това Съдът счита, че системният контрол на кореспонденцията е причинил морална травма на жалбоподателя, което оправдава присъждането на съответно обезщетение. След безпристрастно обсъждане, в светлината на член 41 от Конвенцията, Съдът счита за целесъобразно да присъди на жалбоподателя 1 200 EUR по този повод.

Б. Разходи и разноски

77. Жалбоподателят претендира също така за присъждане на 3 710 EUR за разходи по делото, като представя съответни доказателствени документи, а именно 3 640 EUR - за разноски на своите представители и 70 EUR – за пощенски разходи и за компютърна обработка на кореспонденцията. Той моли Съда да постанови изплащане на присъдената сума за разходи и разноски по банковата сметка на своите адвокати.

78. Правителството не изразява становище по въпроса.

79. Съгласно съдебната практика на Съда, жалбоподателят има право да му бъдат възстановени направените разноски и разходи, доколкото е установено, че те са реално направени, че са необходими и разумни по размер. С оглед на информацията, с която разполага, и горепосочените критерии, Съдът присъжда на ищеца обща сума в размер на 1 000 EUR за разходи и разноски, която следва да бъде внесена по банковата сметка на адвокатите на ищеца.

В. Лихва за просрочие

81. Съдът намира за уместно лихвата за просрочие да се основава на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка, към която следва да се добавят три процентни пункта.

С ТЕЗИ МОТИВИ, СЪДЪТ

1. *Обявява* единодушно жалбата за недопустима по отношение на претенциите, основаващи се на член 3 и на член 13, отнасящи се до битовите условия и затворническия режим на жалбоподателя ;
2. *Обявява* единодушно жалбата за допустима по отношение на претенциите, основаващи се на член 8 и на член 13, по отношение на контрола на кореспонденцията на жалбоподателя ;
3. *Обявява* единодушно жалбата за недопустима по отношение на останалото;
4. *Постановява* единодушно, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията ;
5. *Постановява* с шест гласа „за“ и един глас „против“, че няма нарушение на член 13 във връзка с член 8 от Конвенцията ;
6. *Постановява* единодушно,
 - а) че държавата-ответник трябва да изплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата на окончателно влизане в сила на решението, съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, конвертирани в български лева по курса на деня, валиден в деня на изплащането:
 - i) 1 200 EUR (хиляда и двеста евро), плюс всякаква сума, която може да бъде евентуално дължима за данък – за морални щети;
 - ii. 1 000 EUR (хиляда евро), плюс всякаква сума, която може да бъде евентуално дължима за данък – за разходи и разноси, която следва да бъде внесена по банковата сметка на адвокатите на жалбоподателя ;
 - б)) след изтичане на този срок и до изплащането се дължи обикновена лихва върху горните суми в размер, равен на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка за периода на просрочие плюс три процентни пункта;
7. *Отхвърля* единодушно останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Съставено на френски език и съобщено писмено на 6 март 2012 г., в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатош Араси
Заместик-секретар

Лех Гарлицки
Председател